

СРПСКИ СОКО У ГЕРИЈУ (ИНДИЈАНА)

Петар Д. Павловић¹, Ненад Живановић², Кристина М. Пантелић Бабић¹ и
Данило П. Павловић¹

¹ Факултет физичког васпитања и спорта, Универзитет Бања Лука, Република Српска

² ФИЕП Европа, Председник Секције за историју физичког васпитања и спорта, Србија

УДК 296.03(497.11)(73-43)

САЖЕТАК

Срби у Америци (САД) су почетком 1909. године почели прихватати идеју славенског и српског соколства, када су се почеле јављати и прве идеје за оснивање српских соколских друштава. У другој половини те године основана су два друштва, а у наредним годинама су се почела оснивати друштва по свим местима Америке (САД) где су живели Срби. Током 1910. године основано је пет друштава, међу којима је било и српско соколско друштво у Герију (Индијана).

Циљ рада је да се истражи рад Друштва и све његове активности од оснивања па до краја јуна 1914. године. Током писања коришћен је историјски метод.

Кључне речи: соколство, Америка (САД), друштво, активности, оснивање.

Аутор за кореспонденцију
Петар Павловић
pptomazoc@yahoo.com

УВОД

Соколски покрет, као нови начин духовног и телесног вежбања, настао је почетком 1862. године у Чешкој, а после се убрзо проширио у све славенске и друге земље где су живели Славени. На тај начин соколство је стигло и међу Србе који су живели на просторима Америке (САД). Они су почетком 1909. године почели прихватати соколске идеје и почели

развишљати о оснивању првих српских соколских друштава. Те замисли су се почеле остваривати у дугој половини те године, када су основана два друштва, прво у Синсинатију (Охајо) и друго у Детроиту (Мичиген). У наредним годинама је настављено оснивање нових друштава по готово свим местима Америке (САД) где су живели Срби. Током 1910. године почело је са радом пет друштава: Герију и Индијана Харбору (Индијана), Барбертону и Акрону (Охајо) и у Чикагу (Илиноис). До краја јуна 1914. године било је основано и радило је 48 српских соколских друштава (с.с.д.).

ПРЕДМЕТ И ЦИЉ

Предмет је развој српског соколства у Америци (САД). Циљ рада је да се истражи оснивање српског соколског друштва у Герију, све његове активности до краја јуна 1914. године, као и његов допринос развоју српског соколства у Америци (САД).

МЕТОД

Приликом писања рада коришћен је историјски метод.

РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА

Оснивање српског соколског друштва и његов рад до краја 1911. године

Према писању Саше Недељковића Српско соколско друштво у Герију је основано током 1910. године, не наводећи у ком месецу се то десило.¹ Више података, у прегледаним и нама доступним изворима нисмо успели пронаћи тако да нам, за сада, остаје непознато ко су били иницијатори оснивања, када се то десило, ко су били први чланови, ко је сачињавао прву управу друштва, где су и шта вежбали, где су одржавали своје седнице, којим су се све активностима бавили, као и његов рад до почетка октобра 1911. године. Будућим истраживачим историје српског соколства у Америци поставља се задатак да то истраже.

Прве податке о његовом раду налазимо у првом броју листа српских сокола у Америци, од 1. новембра 1911. године.

¹ Саша Недељковић: Српски соко у Америци пре Првог светског рата, Књижевне новине, год. LVIII, бр. 1127, Београд, март 2006, стр. 20.

До почетка октобра 1911. године основано је и радило осам српских соколских друштава у Америци. У том времену почеле су се јављати и прве иницијативе да се представници свих тих друштава састану ради договора око даљег заједничког рада, а ради остварења постављених соколских циљева.

Поред осталих, иницијатори одржавања тог првог састанка изасланика српских сокола у Америци су били и соколи из српског соколског друштва из Герија.

Састанак је одржан 1, 2. и 3. октобра 1911. године у Герију. Били су присутни представници из седам српских соколских друштава из Америке и изасланик Српског добротворног и културног фонда из Њујорка. Изасланик српског соколског друштва из Герија био је Љубомир Симић.

У недељу 1. октобра српски соколи из Герија су приредили вечеру за соколске изасланике, за Србе, Српкиње и остале Славене из Герија и других места. Дворана где је била приређена вечера била је „[...] окићена дивно и била је пуна што гостију а што чланова Српског Сокола из Гери, ин.“² Присутне је бираним речима поздравио старешина српског соколског друштва из Герија, Лука Грковић, пожелео им добродошлицу и за домаћина вечере именован Милана Глишића из Синсинатија.

У понедељак 2. октобра те године изасланици су се сакупили у девет часова, када су и почели са радом. Председник састанка, који је њиме и руководио, био је Љубомир Симић из Герија. Тада је и основана Српска Соколска Жупа у Америци (ССЖА) у коју је ушло седам српских соколских друштава, међу којима је било и српско соколско друштво из Геирја, који је тада имао 116 чланова, 46 редовних³ и 70 помагача.⁴

После тога је изабран одбор од четири члана за израду Правила за српска соколска друштва, а међу њима је био и Лука Грковић из Герија. На крају састанка изабрана је управа ССЖА у коју су из Герија изабрани следећи соколи: за старешину ССЖА, Лука Грковић; секретара, Милан Муслин;

² Први састанак Српских Сокола у Америци, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 1, бр. 1, Њујорк, 1. новембар 1911, стр. 7.

³ Редовни чланови су сви они које прими Управа и који плаћају месечну чланарину онолику коју одреди скупштина друштва а њихова су права: „1. да по навршетку 18 (осамнаесте) године бирају и да могу бити изабрани за часнике Управе по навршетку 21 (двадесет прве) године; и 2. да носе друштвено одијело и значке. (Права и дужности чланова, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 1, Њујорк, 1. јануар 1912, стр. 8.)

⁴ Помажући чланови (помагачи) „[...] су они чланови који друштву плате једногодишњи улог према мјесним приликама, одједном или у мјесечним ратама. Они имају сва права редовних чланова.“ (Исто.)

благајника, Мато Ђук; у Надзорни одбор, Ристо Балтић; заменика секретара, Ристо А. Ковачевић и Милан Ребрача за заменика вође ССЖА.⁵

Правилима ССЖА која су усвојена на тој седници прописано је да сва српска соколска друштва у Америци узму назив „Српски Соко“.

Слика: Први српски соколски састанак у Америци, Соко, бр. 1, 1911, стр. 9 и 16.

Први ред, с лева на десно: четврти Љубомир Симић, изасланик на Првом састанку српских сокола у Америци. Други ред, с лева на десно: први Танасије Настић, заменик старешине српских сокола из Герија; други Милан Муслин, секретар ССЖА и секретар „Српског Сокола“ из Герија; трећи Мато Ђук, благајник ССЖА; четврти Лука Грковић, старешина ССЖА и старешина српских сокола у Герију; пети Јово Крстовић, добротвор „Српског Сокола“ из Герија; и шести Милан Ребрача, заменик вође ССЖА и вођа српских сокола из Герија.⁶

Прва седница ССЖА одржана је у недељу, 15. октобра 1911. године у Герију, где су одржаване и све наредне седнице док је старешина Жупе био

⁵ Српска Соколска Жупа у Америци, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 1, бр. 1, Њујорк, 1. новембар 1911, стр. 11.

⁶ Први Српски Соколски Састанак у Америци, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 1, бр. 1, Њујорк, 1. новембар 1911, стр. 9 и 16.

Лука Грковић.⁷ На седници је изабран и посебан одбор за проналажење места за одржавање Првог српског соколског слета у Америци 1912. године у Чикагу. Од укупно четири члана, један је био старешина ССЖА, Лука Грковић из Герија.

Друштво је током свога постојања и рада одржавало састанке и седнице управе, годишње скупштине, изводили јавне часове и вежбе, приређивали приредбе, забаве, излете, учествовали на соколским слетовима и седницама ССЖА, организовали заједничке манифестације са другим друштвима, учествовали на манифестацијама не само српских, већ и на манифестацијама друштава других славенских народа, писали чланке за соколски лист, итд. Неке од тих активности ћемо реконструисати у тексту који следи.

„Српски Соко“ из Герија је имао посебан одбор за: проширење листа „Соко“, налажење огласа за објављивање у њему, као и купљење претплате за исти у саставу: Лука Р. Грковић, Михаило М. Дучић и Јово Т. Марић. Одбор је одлично радио тако да је послужио за пример осталим друштвима у ССЖА и на седници Жупе 15. децембра 1911. године у Герију предложено је да се и у осталим српским соколским друштвима формирају такви одбори.⁸

Крајем 1911. године у друштву је било 75 чланова: 30 редовних, 37 помагача, 6 жена чланица и 2 добротвора.

Редовни чланови су били: Радован Анђелић, Ристо Балтић, Крсто Братић, Томо Вуковић, Божо Грковић, Петар Грубар, Стево Грубар, Ристо А. Ковачевић, Михајло Ковач, Тодор Комненовић, Јово Крстовић, Перо Крстовић, Ристо Крстовић, Јово Меамџија, Милан Меамџија, Милан Муслин, Михаило Настић, Радован Папић, Милан Паскаш, Јово Поповић, Никола Провиџало, Симо Провиџало, Милан Ребрача, Глишо Репајић, Трипо Спасојевић, Михаило Тарана, Никола Терзић, Јово Човић, Томо Џелатовић и Марко Шарвалица.

Помагачи: Панто Вукелић, Ђоко Вуковић, Јефто Вулетић, Миле Вулетић, Крсто Геруновић, Лука Р. Грковић, Јоцо Дивјак, Милош Драгишић, Михаило М. Дучић, Софренија Зорица, Јовица Јелић, Никола Јелић, Манојло Јовановић, Никола Кокотовић, Перо Крстовић, Стево Лазић, Б. Мамула, Мићо Мандић, Илија Маравић, Јово Марић, Никола Матијевић, Танасије Настић, Ђорђе Несторовић, Стево Николић, Стево Орлић, Саво Пајић, Јово Пртљага,

⁷ Прва седница Српске Соколске Жупе у Америци, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 1, бр. 1, Њујорк, 1. новембар 1911, стр. 11 – 12.

⁸ Записник сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 1, Њујорк, 1. јануар 1912, стр. 9 – 10.

Саво Пулетић, Стево Рашевић, Симо Рончевић, Ђуро Рудан, Јово Секерез, Љубомир Симић, Стево Станковић, Михаило Табаковић, Ђорђе Ђеловић, и Мато Ђук.

Добротвори: Јово Крстовић и Иво Р. Паландачић.

Жене чланице: Љуба Грковић, Мара Грковић, Јелена Гуровић, Анка Драгишић, Катица Костер и Олга Трбовић.⁹

Адреса друштва је тада била: Српски Соко, Р.О. Vox 618, Gary, Ind.

На годишњој скупштини одржаној децембра месеца 1911. године соколи су изабрали нову управу друштва за наредну 1912. годину. У Управни одбор су изабрани: Михаило М. Дучић, старешина; а за његовог заменика Симо Провицало, који ће обављати и функцију економа; Јоцо Дивјак, секретар; Јово Т. Марић, благајник; Милан Муслин, рачуновођа и Милан Ребрача, вођа. За председника Надзорног одбора изабран је Ђорђо Ђеловић, а за чланове: Ристо Балтић, Танасије Настић и Стево Орлић. За барјактара је изабран Томо Целатовић, а за његовог заменика Марко Шарвалица. Лука Р. Грковић, дотадашњи старешина соколског друштва и тадашњи старешина ССЖА није изабран у Управни одбор због обављања послова у ССЖА.¹⁰

Рад друштва од почетка 1912. до краја јуна 1914. године

Током тих година српски соколи из Герија настављају свој рад. Они су путем листа „Соко“ у броју 1 од 1. јануара 1912. године најавили да ће у недељу, 14. јануара те године приредити своју другу јавну вежбу са забавом у соколском дому. На програму ће бити: „Дио I: 1. Отварање забаве. 2. Игранка. 3. Вечера. Дио II: 1. Наступ и сликовити ход. 2. Просте вјежбе. 3. Сливовити ход. 4. Вјежбе са буздованима. 5. Вјежбе на справама. 6. Жива слика: `Ропство`. Дио III: Игранка до зоре.“¹¹

На крају најаве најучтивije су позвали: „[...] сва српска, хрватска и остала словенска соколска, просвјетна и добротворна друштва, како из мјеста тако и са стране, као и осталу браћу Словене, да у што већем броју изволе присуствовати овој нашој – манифестацији соколске мисли – са којом желимо доказати да и ми Срби, као најмлађи огранак силнога Словенскога Соколства, пратимо несебично рад соколске идеје и славенске

⁹ Српски Соко у Гери, Инд., Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 1, Њујорк, 1. јануар 1912, стр. 14.

¹⁰ Српски Соко у Гери, Индијана, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 2, Њујорк, 1. фебруар 1912, стр. 31.

¹¹ М.: Српски Соко у Гери, Инд., Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 1, Њујорк, 1. јануар 1912, стр. 11.

узајамности.“¹² Тога дана они хоће да још једном докажу и учврсте „[...] везу словенског соколског братства, које ће једнога дана високо дигнути барјак соколски – барјак самосталности и слободе – на коме ће бити написано: `Равноправност за свакога, привилегије ни за кога!` У нади остајемо да ће нас браћа Словени у што већем броју тај дан посјетити, кличемо им: `Здраво, и добро нам дошли!`“¹³

Другу јавну вежбу са забавом, коју су најавили у листу „Соко“, су одржали по програму који је такође најављен, 14. јануара 1912. године у соколском дому у Герију. Вежба је у потпуности успела, а како је на њој поред Срба било присутно и много других Славена, можемо да констатујемо да је то била уистину свеславенска вежба и забава. Поводом те успешно изведене вежбе у листу „Соко“ је констатовано да Срби у Герију, „[...] са својим друштвима а нарочито са Српским Соколом предњаче многим колонијама, па и у словенском раду одликују се, јер тамо се не пита: ко је какве вјере, него само је ли Словен – брат је.“¹⁴

На седници ССЖА, одржаној 15. фебруара 1912. године, поред осталог, изабран је и нови вођа Жупе. Како је на тој седници Петар Н. Кумановац, тадашњи вођа ССЖА искључен из „Српског Сокола“ а самим тим и из ССЖА, то је старешина Жупе, Лука Р. Грковић предложио да се на тој седници изабере Нови вођа. Било је предложено више кандидата, а највише гласова је добио Милан Меанџија (или Механџија) из „Српског Сокола“ из Герија.¹⁵

Томо Целатовић, Херцеговац родом из Билеће, редовни члан и барјактар српских сокола из Герија, је 22. јануара 1912. године погинуо у творници где је радио, а сахрањен је у Чикагу 28. јануара. Управа ССЖА је присуствовала сахрани и положила венац на одар упокојеног српског сокола.¹⁶

У посебној управи Првог српског соколског слета у Америци од осам чланова двојица су били соколи из Герија, Михаило М. Дучић и Јово Т. Марић.¹⁷

¹² Исто.

¹³ Исто.

¹⁴ Српски Соко у Гери, Индијана, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 2, Њујорк, 1. фебруар 1912, стр. 31.

¹⁵ Записник сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 3, Њујорк, 1. март 1912, стр. 39 – 40.

¹⁶ Читуља, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 3, Њујорк, 1. март 1912, стр. 48.

¹⁷ Записник сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 5, Њујорк, 1. мај 1912, стр. 75 - 77.

Крајем марта 1912. године изабрали су Михаила М. Дучића за изасланика који ће присуствовати српској соколској скупштини 24. и 25. јуна 1912. године у Чикагу, и учествовати у њеном раду. О том избору су путем писма обавестили ССЖА на њеној седници одржаној 15. априла те године.¹⁸

Друштво је било у контакту не само са српским и славенским соколима у Америци, већ и са соколским друштвима из Србије, Херцеговине, Босне, Црне Горе и других држава.

Старешина соколског друштва „Душан Силни“ из Подгорице, Лазар И. Бркић и секретар, Петар Никезић су 24. марта 1912. године из Подгорице упутили писмо братском „Српском Соколу“ у Герију. У писму су им написали да им је драго што их могу обавестити да су у Подгорици основали гимнастичко друштво под називом: Соколско друштво „Душан Силни“, како су навели „[...] прво те врсте у Црној Гори.“¹⁹ Надаље у писму је стајало да су друштво основали на скупштини 12. фебруара 1912. године, који су циљеви друштва, изабрана управа, колико имају тренутно чланова (120), и на крају их моле да им у будуће шаљу лист ССЖА „Соко“, и да препоруче њихово друштво свим Србима у Америци, а нарочито онима који су родом из Црне Горе, јер од успеха тога друштва „[...] као првог у Црној Гори зависиће напредак или пропаст соколске идеје у Црној Гори.“²⁰ На крају су их поздравили речима: „С вјером у успјех соколске идеје ми вас, драга браћо, најискреније поздрављамо са братским соколским поздравом: Здраво Силни!“²¹

Соколи и соколице из Герија су учествовали и на јавним вежбама, забавама, и другим манифестацијама које су приређивала друга српска и славенска друштва. Тако су, поред осталих, учествовали на другој јавној вежби српских сокола из Чикага, 5. маја 1912. године, и извели су своју вежбу.²²

¹⁸ Исто.

¹⁹ Лазар И. Бркић и Петар Никезић: Братском Српском Соколу, Гери, Инд., Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 6, Њујорк, 1. јуни 1912, стр. 88.

²⁰ Исто, стр. 89.

²¹ Исто.

²² Српски Соко у Чикагу, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 6, Њујорк, 1. јуни 1912, стр. 93 – 94.

У првој половини маја месеца текуће године, а поводом одржавања Првог српског соколског слета у Чикагу, од Управе ССЖА добили су 114 комада слетских значки и упутство за њихову употребу.²³

Милан Меанџија, тадашњи вођа ССЖА, је путем писма на седници Жупе 20. маја 1912. године обавестио Управу Жупе да не може више обављати ту дужност због одласка у отаџбину и захвалио се на дотадашњој части која му је указана. Његово писмо гласи:

„Ради мојих породичних околности морам да вас оставим моји дични Соколови, и да путујем у стару домовину. Веома жалим да вас баш сад, пред први слет наш оставим, али прилике у којима живимо такве су. Браћо Соколи, ја вам желим на првом слету најбољи успех – о српском и соколском Видовдану. Соколски вам здраво!“²⁴

На тој седници, на његово место је поново изабран Петар Н. Кумановац који је у међувремену враћен у чланство „Српског Сокола“.

На Првом српском соколском слету, 22. и 23. јуна 1912. године у Чикагу, поред бројних учесника, учествовали су и соколи из Герија: старешина ССЖА, Лука Грковић; секретар ССЖА, Милан Муслин; благајник ССЖА, Мато Ђук; члан Управног одбора слета, Јово Т. Марић; старешина српских сокола из Герија и члан Управног одбора слета, Михаило М. Дучић; вођа српских сокола из Герија и заменик вође ССЖА, Милан Ребрача и вежбачи: Стево Грубар, Петар Крстовић, Радован Папић, Милан Паскач(ш), Р. Тунжелић и Марко Шарвалица.²⁵

Првог дана слета соколи-вежбачи из Герија су извели 5 вежби: вежбе са буздованима, вежбе са копљима, просте вежбе, вежбе са ђуладима и вежбе на справама. Освојили су два прва места, у вежбама са копљима и вежбама на справама за шта су добили за награду венац са златним натписом.

Другог дана слета соколи из Герија су извели вежбе са копљима и вежбе са буздованима, а Милан Ребрача се такмичио у скакању у дужину с места и освојио је друго место, а за награду је добио 20 долара у злату.

²³ Записник сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 6, Њујорк, 1. јуни 1912, стр. 90 – 92.

²⁴ Милан Меанџија: Српским Соколима у Америци, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 6, Њујорк, 1. јуни 1912, стр. 95.

²⁵ Први српски соколски слет у Чикагу, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 7 и 8, Њујорк, 1. август 1912, стр. 105 – 110.

На седници Главне скупштине српских сокола у Америци, одржаној 24. и 25. јуна 1912. године у Чикагу, поред осталог, изабрана је и нова управа Жупе. За старешину ССЖА је изабран Душан Б. Поповић, а из „Српског Сокола“ из Герија су изабрани: Михајло М. Дучић за члана Надзорног одбора; Милан Ребрача за заменика вође ССЖА и за одборнике, Урош Р. Дучић и Мато Ђук. Седиште Жупе је премештено у Чикаго.²⁶

У недељу 22. септембра 1912. године српски соколи из Чикага су одржали своју трећу јавну вежбу на којој су, поред осталих, учествовали и соколи и соколице из Герија.

Српски соколи из Герија нису плаћали чланарину ССЖА за последња три месеца, иако су због тога већ били опомињани, па су на седници ССЖА 4. октобра 1912. године поново опоменути, када им је дат рок да до 18. октобра те године уплате тражени износ. У противном биће избрисани из чланства ССЖА.²⁷

Управа „Српског Сокола“ из Герија је испоштвала рок који им је дала ССЖА и путем писма послали су управи Жупе чек од 28.90 долара, на име чланарине и уписнине. Писмо је примљено и чек је преузет на седници ССЖА 16. октобра 1912. године.²⁸

Од 1. новембра 1911. године, када је издат први број листа српских сокола у Америци „Соко“, па до краја 1912. године његови сарадници су били и соколи из Герија, Лука Р. Грковић и Милан Муслин.²⁹ Њихови текстови о активностима српских сокола из Герија објављивани су у скоро свим бројевима који су излазили у наведеном периоду.

Члан „Српског Сокола“ из Герија, Петар С. Крстовић је априла месеца 1913. године упутио писмо уреднику листа „Соко“, Петру О. Стијачићу које је објављено у том листу у броју шест од јуна 1913. године. У писму је поред осталог писао да сви соколи још нису схватили праву соколску идеју. Многи, нарочито млади, мисле да су, чим су ступили у соколско друштво и ставили

²⁶ Нова управа С.С. Жупе у Америци, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 7 и 8, Њујорк, 1. август 1912, стр. 114, и Извјештај и записник Главне Скупштине С. Сокола у Америци, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 7 и 8, Њујорк, 1. август 1912, стр. 114.

²⁷ Душан Б. Поповић и Милош Јокановић: Записник пете сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, одржане 4. октобра 1912. године у Чикагу, Ил., Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 12, Њујорк, 1. децембар 1912, стр. 179 – 181.

²⁸ Душан Б. Поповић и Милош Јокановић: Записник шесте сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, одржане 16. октобра 1912. у Чикагу, Ил., Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјетивање, год. 3, бр. 1 и 2, Њујорк, 1. фебруар 1913, стр. 25 – 26.

²⁹ Сарадници Сокола у 1911. и 1912. години, Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјетивање, год. 3, бр. 1 и 2, Њујорк, 1. фебруар 1913, стр. 32.

соколски знак на груди, „[...] одмах постали прави Соколи и да су тиме учинили своју дужност.“³⁰ Други опет мисле да су соколска друштва основана ради забаве, „[...] да се са вјежбањем забављају и да са соколским одјелом сами себе уљепшавају те, да на јавности исто повећава сликовитост тога парадирања.“³¹

Према Крстовићевом мишљењу у соколским друштвима у Америци још увек нема довољно реда и дисциплине, да већина друштава ради по своје мислећи да управо они врше „[...] своју праву соколску дужност.“³² Да би се то превазишло и да би боље упознали соколство он предлаже да се треба више посветити, читању књига, новина, и учењу соколске науке, „[...] а када будемо тријезно и свјесно на соколском пољу радили, пробудићемо ми у нашем народу исправна чувства за соколску идеју.“³³

Надаље предлаже да се треба свим силама борити да се повећа број сокола и да сви они свесно прихвате племениту соколску идеју и на тај начин ће урадити добро и корисно дело, и према себи, и према своје народу, и према својој отаџбини. Телесним вјежбањем и учењем јача се тело и дух народа, јер само „[...] тјелесно јак а душевно свјестан народ у стању је да се неустрашиво и успјешно бори за свој напредак и слободу.“³⁴ На крају писма даје своје виђење сокола: „Соко не смије никада да малакше у борби за напредак свога народа, или да узмичу испред разних тешкоћа, која му се дешавају; у сваком раду само устрајан, храбар и марљив Соко може да послужи својој домовини и да буде на корист свога народа.“³⁵

Соколи из Герија су сарађивали са свим српским друштвима. Поред осталих имали су добру сарадњу и са „Народном одбраном“ у Америци. Она је имала свој одбор у Герију. На састанку 29. маја 1913. године у Герију изабрана је управа „Народне одбране“ у Герију. У управу и четири секције: соколску, просветну, финансијску, за везу са отаџбином и осталим народима, које су основане у „Народној одбрани“, изабрано је и постављено четрнаест сокола из Герија. За председника, Михаило М. Дучић; потпредседника, Мато Ђук; благајника, Лука Р. Грковић; члана Главног одбора, Танасије Настић. У Соколску секцију: Лука Р. Грковић, Петар Крстовић и Јово Поповић. У

³⁰ Петар С. Крстовић: Гери, Инд., април 1913. Брате уредниче, Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјетивање, год. 3, бр. 6, Њујорк, јуни 1913, стр. 118.

³¹ Исто.

³² Исто.

³³ Исто.

³⁴ Исто, стр. 118 – 119.

³⁵ Исто. 119.

просветну, Стево Орлић; финансијску: Никола Јелић, Јово Крстовић, Јово Т. Марић и Милан Муслин; и у секцију за везу са отаџбином и осталим народима, Ристо Балтић и Јовица Јелић.³⁶

У годишњем извештају ССЖА за период од 25. јуна 1912. до 25. јуна 1913. године стоји да је „Српски Соко“ из Герија 25. јуна 1912. имао 39, а на дан 25. јуна 1913. године 8 чланова више (47).³⁷

На скупштини Савеза сједињених Срба (С.С.С.) „Слога“, 13. јуна 1913. године у Њујорку, говорило се о српском соколству и његовом раду у Америци. Поред Михајла И. Пупина, председника С.С.С. „Слога“ и почасног старешине ССЖА, који је дао уводну реч и поздравио присутне, Петра О. Стијачића, уредника листа „Соко“ који је говорио одмах после Пупина, и других, говорили су и српски соколи из Герија, Лука Р. Грковић и Јово Т. Марић. Грковић је говорећи о раду српских сокола, поред осталих, изговорио и речи: „Српско Соколство у Америци не тражи никакву помоћ за себе, јер та помоћ је помоћ српском народу, само оволико: Сваки Србин, Српкиња и српско дијете у којима српско срце куца тај нека буде Српски Соко“³⁸, које су биле јаким аплаузом поздрављене.

На седници ССЖА, 24. августа 1913. године у Чикагу, поред осталог, одлучено је да се писање вежби за слет у Кливленду (Охајо) о Видовдану 1914. године повери шесторици сокола, међу којима су се налазили и соколи из Герија, Јово Крстовић и Михаило Ребрача.³⁹

Новембра месеца 1913. године у Управу ССЖА за одборника је изабран Петар Крстовић, соко из Герија,⁴⁰ а на седници ССЖА 1. децембра 1913. године у Чикагу то је и потврђено.⁴¹

³⁶ Божо Мартиновић: Народна одбрана у Америци, Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјетивање, год. 3, бр. 7, Њујорк, јули 1913, стр. 134 – 138.

³⁷ Душан Б. Поповић и Милош Јокановић: Годишњи Извјештај Српске Соколске Жупе у Америци, Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјетивање, год. 3, бр. 8, Њујорк, август 1913, стр. 179 – 180.

³⁸ Конвенција Савеза сједињених Срба „Слога“ и Српско соколство у Америци, Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјетивање, год. 3, бр. 8, Њујорк, август 1913, стр. 187.

³⁹ Душан Б. Поповић и Милош Јокановић: Записник тринаесте сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, одржате 24. августа 1913. године у Чикагу, Ил., Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјетивање, год. 3, бр. 10, Њујорк, октобар 1913, стр. 246 – 248.

⁴⁰ Нови чланови управе Српске Соколске Жупе у Америци, Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјетивање, год. 3, бр. 12, Њујорк, децембар 1913, стр. 289.

⁴¹ Душан Б. Поповић и Милош Јокановић: Записник петнаесте сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, одржате 1. децембра 1913. године у Чикагу, Ил., Соко, орган Српских

На седници ССЖА одржаној 2. новембра 1913. године у Чикагу секретар Жупе, Милош Јокановић обавестио је присутне да „Српски Соко“ из Герија није уплатио жупску чланарину. Одлучили су да им се да време да до идуће седнице Жупе уплате, а ако то не ураде биће избрисани из њеног чланства.⁴²

На седници ССЖА, одржаној 28. децембра 1913. године у Чикагу, секретар Жупе је обавестио присутне да „Српски Соко“ из Герија, иако је неколико пута опомињан, није уплатио дуг на име чланарине у Жупи. Једногласно је одлучено да се то друштво избрише из чланства Жупе.⁴³

После искључења из ССЖА, управа „Српског Сокола“ из Герија је јануара месеца наредне године платила дуг Жупи у износу од 30.00 долара, и на седници ССЖА, одржане 24. јануара 1914. године у Чикагу, затражили су да их поново приме у Жупу. На седници је то једногласно прихваћено и српски соколи из Герија су поново постали чланови Жупе.⁴⁴

Соко Петар Крстовић из Герија, члан Надзорног одбора ССЖА фебруара месеца 1914. године је ишао у Детроит (Мичиген) да у тамошњем „Српском Соколу“ покуша да измири несугласице између њихових чланова, али у томе није успео. О томе је обавестио управу ССЖА на њеној седници 8. марта 1914. године у Чикагу.⁴⁵

Урош Дучић из Герија због промене места боравка није могао више бити члан управног одбора ССЖА, и о томе је обавестио управу Жупе, на њеној седници 21. маја 1914. године у Чикагу. Оставка је прихваћена и место

Сокола у Америци и лист за народно просвјетивање, год. 4, бр. 1, Њујорк, јануар 1914, стр. 18 – 19.

⁴² Душан Б. Поповић и Милош Јокановић: Записник четрнаесте сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, одржате 2. новембра 1913. године у Чикагу, Ил., Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјетивање, год. 3, бр. 12, Њујорк, децембар 1913, стр. 289 – 291.

⁴³ Душан Б. Поповић и Милош Јокановић: Записник шеснаесте сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, одржате 28. децембра 1913. године у Чикагу, Ил., Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјетивање, год. 4, бр. 1, Њујорк, јануар 1914, стр. 19 – 20.

⁴⁴ Душан Б. Поповић и Милош Јокановић: Записник седамнаесте сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, одржате 24. јануара 1914. године у Чикагу, Ил., Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјетивање, год. 4, бр. 2 и 3, Њујорк, фебруар-март 1914, стр. 49 – 50.

⁴⁵ Душан Б. Поповић и Милош Јокановић: Записник осамнаесте сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, одржате 8. марта 1914. године у Чикагу, Ил., Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјетивање, год. 4, бр. 2 и 3, Њујорк, фебруар-март 1914, стр. 50 – 53.

је остало упражњено до идуће Главне скупштине српских сокола у Америци.⁴⁶

Како вођа ССЖА Јован Папић, због радног времена није више могао обављати ту функцију, на његово место је именован Милан Ребрача, соко из Герија. Он је ту функцију преузео крајем маја 1914. године.⁴⁷

У листу „Соко“ број. 6, од јуна 1914. године најављено је да ће српски соколи из Герија у недељу, 14. јуна те године, одржати своју 7. јавну вежбу на којој ће, поред других, учествовати и хрватски соко из тог места са посебном тачком.⁴⁸ У прегледаним и нама доступним изворима нисмо о тој вежби ништа пронашли, па нам је остало непознато да ли је у заказано време и одржана.

На основу напред изнесеног можемо констатовати да су српски соколи из Герија, од свог оснивања 1910. па до краја јуна 1914. године успешно радили. Поред телесног вежбања организовали су и изводили бројне друге активности (јавне часове, вежбе, приредбе, забаве, излете, итд.), учествовали на манифестацијама не само српских, већ и на манифестацијама друштава других народа, пре свега славенских, учествовали у раду ССЖА, као и у раду других српских организација, били сарадници листа српских сокола у Америци „Српски Соко“ и путем текстова објављених у њему жирили су соколску идеју. На тај начин они су у потпуности испунили све постављене соколске задатке и циљеве на добробит не само свог народа, већ и на добробит и осталих, пре свега славенских народа. Поред осталих активности српски соколи из Герија су писали и песме које наводимо.

НА КОСОВУ

Дошао сам с' врућом жељом
Да посјетим мјесто славно,
На коме се храбро бише
Двије војске давно – давно.

Дошао сам да целивам
Свету земљу на Косову,

⁴⁶ Душан Б. Поповић и Милош Јокановић: Записник двадесете сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, одржане 21. маја 1914. године у Чикагу, Ил., Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјетивање, год. 4, бр. 6, Њујорк, јуни 1914, стр. 133 – 135.

⁴⁷ Вођа Српске Соколске Жупе, Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјетивање, год. 4, бр. 6, Њујорк, јуни 1914, стр. 139.

⁴⁸ Српски Соко у Гери, Инд., Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјетивање, год. 4, бр. 6, Њујорк, јуни 1914, стр. 140.

И да видим ту највећу
Општу раку србинову.

Јер док бијаш као дете
Слушао сам са гусала.
– Ту падоше најславнији
Што ј' нација наша дала.

С' побожношћу ступих мјесто
гдје сте своју крвцу лили,
На коме сте – док је свијета
Своје име прославили.

Ви сте знали дужност свету
Према земљи, према роду,
И јуначки изгинусте
За крст часни и слободу.

Не жалите што сте пали
– Дјела Ваша вјечно живе,
И захвална поколења,
Јунаштву се Вашем диве.

О храбрости Вашој мајке
Уз колијевке дјеци зборе,
Пред Олтаром Творца свијета
Кандила Вам вјечна горе.

Бранећ' земљу и слободу
Бористе, се снагом лава,
Вама скидам капу своју
И кличем Вам „Вјечна Слава“!...

Јово Т. Марић⁴⁹

С.с.д. Гери (Индијана)

ЛИТЕРАТУРА

1. Бркић, И. Лазар и Никезић, Петар: Братском Српском Соколу, Гери, Инд., Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 6, Њујорк, 1. јуни 1912, стр. 88 – 89.
2. Вођа Српске Соколске Жупе, Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјетивање, год. 4, бр. 6, Њујорк, јуни 1914, стр. 139.

⁴⁹ Ј.Т. Марић: На Косову, Књига за соколско село, год. 2, бр. 7-8, Мостар, 1936, стр. 19.

3. Записник сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 1, Њујорк, 1. јануар 1912, стр. 9 – 10.
4. Записник сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 3, Њујорк, 1. март 1912, стр. 39 – 40.
5. Записник сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 5, Њујорк, 1. мај 1912, стр. 75 - 77.
6. Записник сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 6, Њујорк, 1. јуни 1912, стр. 90 – 92.
7. Извјештај и записник Главне Скупштине С. Сокола у Америци, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 7 и 8, Њујорк, 1. август 1912, стр. 114.
8. Конвенција Савеза сједињених Срба „Слога“ и Српско соколство у Америци, Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјеђивање, год. 3, бр. 8, Њујорк, август 1913, стр. 187.
9. Крстовић, С. Петар: Гери, Инд., април 1913. Брате уредниче, Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјеђивање, год. 3, бр. 6, Њујорк, јуни 1913, стр. 118 – 119.
10. М.: Српски Соко у Гери, Инд., Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 1, Њујорк, 1. јануар 1912, стр. 11.
11. Марић, Т. Јово: На Косову, Књига за соколско село, год. 2, бр. 7-8, Мостар, 1936, стр. 19.
12. Мартиновић, Божо: Народна одбрана у Америци, Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјеђивање, год. 3, бр. 7, Њујорк, јули 1913, стр. 134 – 138.
13. Меанџија, Милан: Српским Соколима у Америци, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 6, Њујорк, 1. јуни 1912, стр. 95.
14. Недељковић, Саша: Српски соко у Америци пре Првог светског рата, Књижевне новине, год. LVIII, бр. 1127, Београд, март 2006, стр. 20.
15. Нова управа С.С. Жупе у Америци, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 7 и 8, Њујорк, 1. август 1912, стр. 114.
16. Нови чланови управе Српске Соколске Жупе у Америци, Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјеђивање, год. 3, бр. 12, Њујорк, децембар 1913, стр. 289.
17. Поповић, Б. Душан и Јокановић, Милош: Годишњи Извјештај Српске Соколске Жупе у Америци, Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјеђивање, год. 3, бр. 8, Њујорк, август 1913, стр. 179 – 180.
18. Поповић, Б. Душан и Јокановић, Милош: Записник двадесете сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, одржане 21. маја 1914. године у Чикагу, Ил., Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјеђивање, год. 4, бр. 6, Њујорк, јуни 1914, стр. 133 – 135.
19. Поповић, Б. Душан и Јокановић, Милош: Записник осамнаесте сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, одржане 8. марта 1914. године у Чикагу, Ил., Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјеђивање, год. 4, бр. 2 и 3, Њујорк, фебруар-март 1914, стр. 50 – 53.
20. Поповић, Б. Душан и Јокановић, Милош: Записник пете сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, одржане 4. октобра 1912. године у Чикагу, Ил., Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 12, Њујорк, 1. децембар 1912, стр. 179 – 181.

21. Поповић, Б. Душан и Јокановић, Милош: Записник петнаесте сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, одржате 1. децембра 1913. године у Чикагу, Ил., Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјеђивање, год. 4, бр. 1, Њујорк, јануар 1914, стр. 18 – 19.
22. Поповић, Б. Душан и Јокановић, Милош: Записник седамнаесте сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, одржате 24. јануара 1914. године у Чикагу, Ил., Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјеђивање, год. 4, бр. 2 и 3, Њујорк, фебруар-март 1914, стр. 49 – 50.
23. Поповић, Б. Душан и Јокановић, Милош: Записник тринаесте сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, одржате 24. августа 1913. године у Чикагу, Ил., Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјеђивање, год. 3, бр. 10, Њујорк, октобар 1913, стр. 246 – 248.
24. Поповић, Б. Душан и Јокановић, Милош: Записник четрнаесте сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, одржате 2. новембра 1913. године у Чикагу, Ил., Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјеђивање, год. 3, бр. 12, Њујорк, децембар 1913, стр. 289 – 291.
25. Поповић, Б. Душан и Јокановић, Милош: Записник шеснаесте сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, одржате 28. децембра 1913. године у Чикагу, Ил., Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјеђивање, год. 4, бр. 1, Њујорк, јануар 1914, стр. 19 – 20.
26. Поповић, Б. Душан и Јокановић, Милош: Записник шесте сједнице Српске Соколске Жупе у Америци, одржате 16. октобра 1912. у Чикагу, Ил., Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјеђивање, год. 3, бр. 1 и 2, Њујорк, 1. фебруар 1913, стр. 25 – 26.
27. Права и дужности чланова, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 1, Њујорк, 1. јануар 1912, стр. 7 – 8.
28. Прва седница Српске Соколске Жупе у Америци, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 1, бр. 1, Њујорк, 1. новембар 1911, стр. 11 – 12.
29. Први састанак Српских Сокола у Америци, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 1, бр. 1, Њујорк, 1. новембар 1911, стр. 7 – 11.
30. Први Српски Соколски Састанак у Америци, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 1, бр. 1, Њујорк, 1. новембар 1911, стр. 9 и 16.
31. Први српски соколски слет у Чикагу, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 7 и 8, Њујорк, 1. август 1912, стр. 105 – 110.
32. Сарадници Сокола у 1911. и 1912. години, Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјеђивање, год. 3, бр. 1 и 2, Њујорк, 1. фебруар 1913, стр. 32.
33. Српска Соколска Жупа у Америци, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 1, бр. 1, Њујорк, 1. новембар 1911, стр. 11.
34. Српски Соко у Гери, Инд., Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 1, Њујорк, 1. јануар 1912, стр. 14.
35. Српски Соко у Гери, Инд., Соко, орган Српских Сокола у Америци и лист за народно просвјеђивање, год. 4, бр. 6, Њујорк, јуни 1914, стр. 140.
36. Српски Соко у Гери, Индијана, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 2, Њујорк, 1. фебруар 1912, стр. 31.
37. Српски Соко у Чикагу, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 6, Њујорк, 1. јуни 1912, стр. 93 – 94.

38. Читуља, Соко, лист Српских Сокола у Америци, год. 2, бр. 3, Њујорк, 1. март 1912, стр. 48.

SERBIAN SOKOL IN GARY (INDIANA)

SUMMARY

Serbs in America (SAD) started to accept the idea of Slavic and Serbian Sokolism at the beginning of 1909, when also started first ideas for formation of Serbian Sokol societies. During the second half of the same year two societies were formed, and during years to follow societies were formed in all other places of America (USA) inhabited with Serbs. During 1910 five societies were formed, among them also Serbian Sokol society in Gary (Indiana).

Goal of this paper is to research the work of Society and all his activities from its formation until end of June 1914. During writing authors used historical method.

Key words: Sokolism, America (USA), society, activities, founding.

СЕРБСКИЙ СОКОЛ В ГАРИ (ИНДИАНА)

АННОТАЦИЯ

Сербы в Америке (САД) приняли идею Словацкого и Сербского Сокольничества в начале 1909, когда зародилась идея организации Сербского спортивного общества Сокол. Во второй половине того же года было организовано два общества, а затем на протяжении последующих лет были организованы общества для выходцев из Сербии во всех других местах США. В 1910 году было организовано пять обществ, в числе которых и Сербский Сокол в Гари (Индиана).

В статье исследуется деятельность общества от истоков организации до июня 1914 года. Авторами использован исторический метод.

Ключевые слова: Сокольничество, США, общество, деятельность, организация.

Примљено 12.12.2015.

Одобрено за штампу 21.3.2016.